

WIJHE

INVENTARISATIE CULTUURHISTORISCHE EN RUIMTELIJKE WAARDEN HISTORISCH HART VAN WIJHE

Wijhe
F

2^e Blad

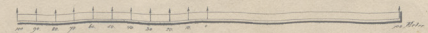
Sectie F
1^e blad
19

Sectie F
1^e blad
19

Sectie E
1^e blad
Wengelo.
16

Schaal van 1:1250

B1565

Gelukkig de
Hilf
Ingenieur des
Giffard
Conform aan den Plan
Wijhe van 1° December
De Ingenieur Versteeg
Ruijter

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	5
Werkwijze: inventariseren, waarderen, adviseren	7
1. Inventarisatie - vooronderzoek waarden	9
2. Waarderen - gezamenlijke waarden	15
3. Advies	19
Bijlage - Inventarisatie werkatelier AtelierOverijssel met fotoverslag	23
Literatuur en bronnen	26
Colofon	27

Het voormalige raadhuis met het café ernaast en de kerk op de achtergrond. Rechts een blik in de Kerkstraat.

INLEIDING

De Nota Ruimtelijke Kwaliteit 'de kunst van het ver-leiden' is op 24 februari 2015 vastgesteld. Daarmee is onder meer besloten om het historisch hart van Wijhe (Langstraat, Kerkstraat en omgeving) aan te wijzen als te beschermen dorpsgezicht. In dit gebied zijn de waarden nog niet voldoende geborgd in het bestaande beleid. Daarom is het nodig om te inventariseren welke waarden in het gebied van belang zijn en hoe deze juridisch kunnen worden vastgelegd.

De gemeente Olst-Wijhe heeft Het Oversticht gevraagd te inventariseren welke cultuurhistorische en ruimtelijke waarden in het gebied van belang zijn en welke juridische middelen geschikt zijn om deze waarden vast te leggen. Het Oversticht benadert het waarden en beschermen van erfgoed op een vaste, heldere manier. Daarbij stellen wij onszelf en de opdrachtgever steeds dezelfde drie vragen:

Waarden	- Hoe kijk je, hoe waardeer je? Over wiens waarden hebben we het?
Ambitie	- Wat wil je ermee?
Beleid	- En hoe doe je dat?

Naast het vaststellen en de bescherming van de deskundige waarden zijn vooral de waarden van de gemeenschap van belang. Daarom heeft de gemeente expliciet gevraagd om een participatietraject. In twee werkbijeenkomsten van AtelierOverijssel hebben vertegenwoordigers van Plaatselijk Belang Wijhe, de Algemene Wijnhese Ondernemersvereniging en de Historische Vereniging Wijhe de waarden geïnventariseerd. Het Oversticht is partner van AtelierOverijssel.

Een samenvatting van de inventarisatie van de waarden hebben hun beslag gekregen in deze rapportage.

Mascha van Damme & Tamara Ekamper

Zicht door de Langstraat op het rijkmonumentale huis Wijzezicht.

WERKWIJZE

Het project is uitgevoerd door drie erfgoed- en landschapsdeskundigen van Het Oversticht. De aanpak bestond uit een drietal stappen:

inventariseren: wat is er?

waarderen: wat vind je er van?

adviseren: hoe waardevol ruimtelijk erfgoed te borgen?

Inventariseren

In stap 1 van het proces is tijdens een vooronderzoek aan de hand van bestaande literatuur, kaartmateriaal, bronnen en bezoek ter plekke een voorinventarisatie gedaan van de mogelijke waarden in het gebied. Aan de hand hiervan is een beknopte historische ontwikkeling geschetst.

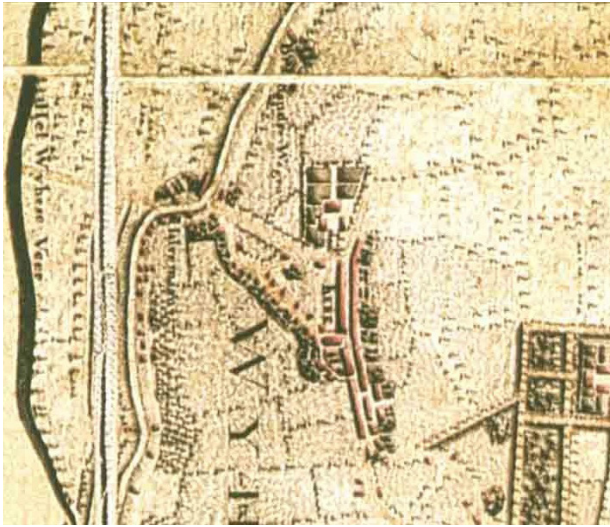
Waarderen

De waarden uit stap 1 zijn meegenomen naar en getoetst tijdens twee werksessies van AtelierOverijssel. In het eerste werkatelier op 29 mei 2015 zijn door vertegenwoordigers van Plaatselijk Belang Wijhe, de Algemene Wijnese Ondernemersvereniging en de Historische Vereniging Wijhe de collectieve waarden geïnventariseerd en benoemd.

In het tweede werkatelier op 19 mei 2015 zijn de resultaten van het eerste werkatelier besproken en gepresenteerd aan de betrokken wethouder.

Adviseren

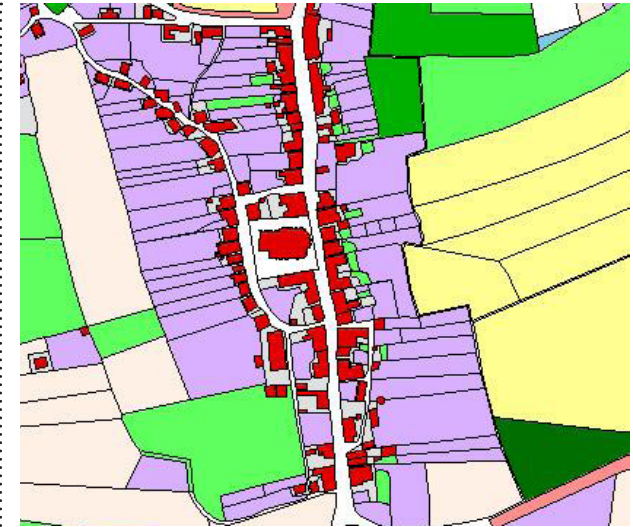
Van het geïnventariseerde en vervolgens gewaardeerde ruimtelijk erfgoed geven wij in een vervolgfase een advies hoe de kwaliteit van dit ruimtelijk erfgoed beleidsmatig optimaal geborgd kan worden. Van de waardevolle structuur wordt het meest geschikte beleidsinstrument of de meest geschikte beleidsinstrumenten aangegeven.

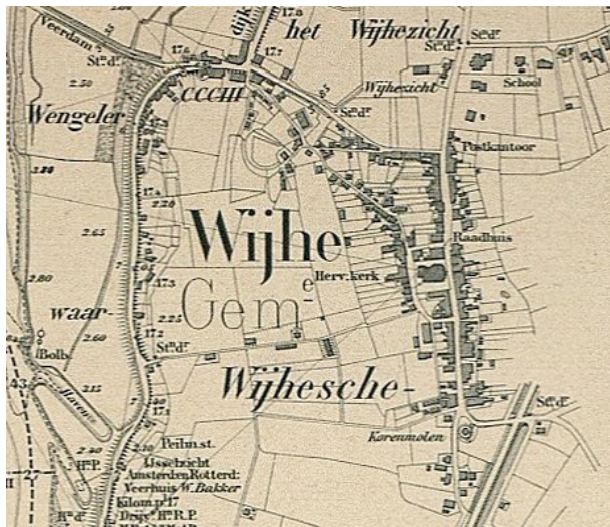
Wijhe in de Hottinger atlas 1773-1794, het noorden links. Te zien is de historische y-vormige hoofdstructuur met de Langstraat, Kerkstraat en Veerstraat. die naar de IJssel afbuigt en een bebouwd lint langs de hoofdstraten.

De kadastrale kaart 1811-1832. De onregelmatige gebouwing aan de hoofdstraten heeft diepe achterterreinen en -tuinen (watwaswaar).

De digitale kadastrale kaart met de funties aangegeven, hierop zijn de diepe achterterreinen nog beter zichtbaar.

Wijhe in de negentiende eeuw. Langs de molenbelt ten zuiden van de molen is bebouwing verschenen.

Wijhe in 1886. De y-vormige hoofdstructuur is in geel gemarkeerd. De spoorlijn is inmiddels aangelegd en op de kaart verschenen (watwaswaar).

Het centrum van Wijhe in 1917 (waswaswaar).

1. INVENTARISATIE

Waarden vooronderzoek

Evenals Olst is Wijhe een esdorp dat is ontstaan op een stroomrug langs de IJssel. De oevers van en rivierduinen langs de IJssel vormden een gunstige bewoningsplaats. De bewoningsgeschiedenis gaat waarschijnlijk terug tot de voorchristelijke tijd.

Vroege ontwikkeling

Het IJsseldal is in eerste aanleg een gletsjerbekken dat gevormd werd in de voorlaatste ijstijd, het Saalien. Landijs diepte het IJsseldal uit dat circa 25 km breed en 50 tot 100 m diep is.¹ Tijdens de daaropvolgende perioden, respectievelijk het warme Eemien, en de laatste ijstijd, het Weichselien, zette de Rijn in het IJsseldal grote hoeveelheden zand en grind af. De IJsseldal-tak kreeg steeds minder water te verwerken en kwam zelfs periodiek droog te liggen. Door het ontbreken van vegetatie trad op grote schaal verstuiving op. Hierdoor ontstonden aan weerszijden van de IJssel dekzandruggen en ten oosten ervan rivierduinen. Deze hogere delen van het terrein en dan met name die in de nabijheid van water waren in de steentijd zeer gunstige locaties voor bewoning.

Langs de beddingen van de IJssel ontstonden langgerekte, zanderige oeverwallen of stroomruggen, waarop mensen veilig en droog bij elkaar gingen wonen. Oeverwallen ontstaan door een vermindering van de stroomsnelheid, waarbij bij hoge waterstanden zandig materiaal wordt afgezet. Een oeverwal wordt na verloop van tijd hoger en breder. In de gemeente Olst-Wijhe vormen de oeverwallen zowel langs de oost- als de westzijde van de IJssel een langgerekte gesloten geheel. Op de hoge oeverwal of stroomrug is ook het langgerekte dorp Wijhe ontstaan.

Middeleeuwen

Vanaf de vroege middeleeuwen wordt het gebied aangeduid als Salland. Het stond vanaf het laatste kwart van

1. Baac 2011.

de achtste eeuw onder kerkelijk gezag van het bisdom Utrecht. Het wereldlijke gezag was destijds in handen van de Frankische koningen. Aan het eind van de negende eeuw viel het Frankische rijk uiteen en maakte Salland deel uit van het koninkrijk Lotharingen. Vanaf de tiende eeuw werd het onderdeel van Saksische en Ottoonse koningen. De eerste schriftelijke vermelding van Wijhe (Wie) dateert uit 960 in een akte waarin koning Otto I een hoeve schenkt aan een klooster in Maagdenburg. De naam verwijst mogelijk naar een Germaans (vroeg-middeleeuws) 'Wy' heiligdom. Langs de IJssel kwamen waarschijnlijk ook een aantal heiligdommen voor zoals in Wijhe en Herxen. Archeologische resten van een heiligdom zijn echter tot op heden niet aangetroffen.

Zeer waarschijnlijk had Wijhe al vroeg een houten of tufstenen kapel of zaalkerkje. Mogelijk heeft Willibrordus (658-739) hier al gepredikt en een kerk ingewijd.² In 1236 wordt Wijhe voor het eerst als parochie genoemd. De oudste delen van de huidige kerk dateren uit circa 1200. De eerste niet-agrarische bebouwing ontwikkelde zich rond de kerk en langs de Langstraat. In de huidige bebouwde kom is één waarneming bekend van een houten waterput uit de late middeleeuwen.

Handelsroute en pleisterplaats

De bewoners van Salland begonnen langzaam maar zeker hun eigen leefomgeving aan te passen. Nederzettingen werden niet meer langs beken en rivieren gesticht, maar juist ook op kruispunten van wegen. Wijhe had wat dat betreft een zeer gunstige ligging, zowel bij een rivier als op een hoger gelegen kruispunt van wegen. Lange tijd was Wijhe een halteplaats voor Twentse en Duitse kooplieden, die hier bij een doorwaadbare plek de IJssel overstaken.

Al in 1379 was er een veer tussen Veessen en Fortmond. Ook Wijhe had al vroeg een veer. Tevens was Wijhe een pleisterplaats op de route van Zwolle naar Deventer, die vanaf hier over de kruin van de IJsseldijk liep. De aanleg van de dijk was een gevolg van het dijkrecht uit 1308, een maatregel tegen overstromingen.

2. Dijk en Van Beek 2014, 17.

De rivier de IJssel vormde eeuwenlang een belangrijke bron van werkgelegenheid in de wijde omgeving. Wijhe was van de rivier afhankelijk voor de beroepsvisserij, handel en mandenmakerijen. Langs de dijksloot in Wijhe lagen op diverse plaatsen kleine grienden of zoals men in Wijhe zegt: twiegweerden. Deze twijgen waren belangrijk voor de mandenmakerijen in het dorp. De mandenmakerij was voor een belangrijk deel gericht op afzet buiten het dorp, als vismanden en voor het vervoer van producten van de plaatselijke vee- en fruitteelt. Om het verhoogd gelegen dorp lagen vruchtbare landbouwgronden die voor veelteelt en akkerbouw werden gebruikt

De Gelder

In de vijftiende eeuw ontstond aan de oostzijde de havezate De Gelder. Herman van der Beecke gaf De Gelder zijn glans door het in 1611 te verbouwen en uit te breiden. Zijn familie heeft 100 jaar op de Havezate gewoond. De familie Beecke verkocht De Gelder aan Coenraad Willem Baron van Dedem, via wie het goed in handen kwam van de familie Von Knobelsdorff. Thans is de familie De Vos van Steenwijk eigenaar. Eeuwenlang vormde het landgoed de oostelijke grens van het dorp.

Relatie molen en Wijhezicht

De korenmolen dateert uit 1703 en is daarmee de oudste korenmolen van Overijssel. Vóór 1703 stond er op de huidige Molenbelt ook al een molen. In het gemeentearchief van Wijhe is een akte van verhuur te vinden uit 1696. De molen is gebouwd op een verhoging of molenbelt. In de periode 1811-1832 is de molen in bezit van baronesse Johanna Philippina Hermania Knobelsdorff tot Gelder, geboren Dedem. Zij bezat vanaf 1817 ook het aan de andere kant van de Langstraat gelegen Wijhezicht aan de Oranjelaan. De naam Wijhezicht geeft al aan de villa geen onderdeel uitmaakte van de dorpskern, maar daar wel op uitkeek.

De Langstraat met zicht op de molen en het koor van de kerk in 1941 (HCO).

Ontwikkeling dorpskern

De bebouwing in het dorp Wijhe ontwikkelde zich langs de Langstraat en de weg naar de IJssel. Op de kaart uit de Hottinger atlas (1773-1794) is goed te zien dat het verlengde van de Langstraat de doorgaande weg naar dorpen in de omgeving vormde en dat het andere lint, de Veerstraat, voerde van het dorp richting de rivier de IJssel naar het Wijhese veer.

Begin negentiende eeuw is de bebouwing nog steeds geconcentreerd rond de kerk, langs de Langstraat, De (Kromme) Jakke en de Veerstraat, een straatje met vele kleine vrijstaande huisjes, een enkel winkeltje en bedrijfje. De huisjes op en tegen de IJsseldijk werden bewoond door vissers, kuipers en mandenmakers.

Op de kadastrale kaart uit 1811-1832 wordt de dorpskern aan de zuidzijde begrensd door de molen. Verder is er nog geen bebouwing langs het Moleneind. De Langstraat ging aan de zuidkant van het dorp over in de Enkweg, ongetwijfeld een onverharde weg.

Aan de noordzijde werd de weg van Deventer naar Zwolle over Wijhe gevormd door de "Nieuwen Dijk", die zoals de naam al aangeeft later is aangelegd dan de IJsseldijk. Het Schelmspad heet op deze kadastrale kaart het Dieve Pad.

Op de kaart is te zien dat langs de Langstraat en Kerkstraat de bebouwing aan de straat staat, met een wisselende rooilijn. De individuele panden werden gescheiden door smalle steegjes en doorgangetjes naar de achterterreinen. De panden hebben smalle, diepe tuinen aan de achterzijde, die dienst deden als moestuin. Aan de oostkant vormt de grens van deze tuinen met het landgoed de begrenzing van het dorp.

Veel bebouwing wordt volgens de kadastrale gegevens aangemerkt als huis en erf met een enkel pakhuis ertussen. Er wonen enkele bakkers, een grutter, smid, koopman, chirurgijn, notaris, looier, kooperslager, herbergier, etc., en een tapper schuin tegenover de molen. De pleisterplaats van de postkoets en de doorwaadbare plek in de IJssel zorgden van oudsher voor overnachtingsmogelijkheden voor gasten in het dorp. Voor deze gasten waren er verschillende, zoals een gecombineerde

stalhouderij met melksalon. Tegenover de waag stond een herberg/hotel met chalet stijlenmerken. De gasten bevorderen ook de handel. Smederijen vaarden wel bij het hoefslagen.

Opkomst (vlees)industrie

In het midden van de negentiende eeuw telde het dorp 183 huizen en circa 1200 inwoners. De inwoners vonden hun bestaan in de landbouw en veeteelt. De veeteelt zorgde voor de ontwikkeling van een vleesverwerkende industrie. In 1846 was sprake van spekslagerijen, "vijf voorname en negen kleine", die in totaal aan ruim dertig huisgezinnen van oktober tot maart werk verschafften. Naast de slachterijen en slagerijen waren meer ondernemers in het dorp betrokken bij vlees en de veeteelt. Zo was er een worstenmakerij, maar ook een waag om de koeien en varkens te wegen. Ook de aanwezigheid van een koeienmarkt, varkensmarkt en kippenmarkt hing met de veeteelt en vleesindustrie samen. De locatie van de markt is enkele keren verplaatst.

Mede dankzij de levering van hoofdzakelijk vleesvarkens uit het boerenachterland ontstond in Wijhe uit het vleesverwerkende ambacht een vitale industrie. Vanaf ongeveer 1880 begonnen exportslachterijen vers, gezouten en gekoeld vlees uit te voeren. Het zouten gebeurde in zogenaamde pekelkelders.

Meester, Gosschalk, Dammers, Maas, Hunink en Stegeman zijn de belangrijkste namen die met de vleesverwerking verbonden zijn. De slachterijen van Meester en Gosschalk waren jarenlang toonaangevend. Het woonhuis van het gezin Meester stond aan de Kerkstraat. Daar bevonden zich tevens de koelbakken. Het slachten gebeurde in een pand grenzend aan het woonhuis. Op deze locatie heeft het bedrijf zich onder leiding van de zoon Gerrit Willem Meester verder ontwikkeld. Meester groeide uit tot de grootste werkgever van Wijhe. De slachterij van Gosschalk was gevestigd aan de Langstraat.

De fabriekspijpen van Meester en vleesfabriek Hunink hebben jarenlang het dorpsilhouet van Wijhe bepaald. Beide schoorstenen hadden elk een eigen kenmerkend

opschrift. Bij Hunink was de schoorsteen voorzien van het opschrift: "Bij de gratie Gods", een erfenis van de vorige eigenaar van het fabriekspand. Meester had een reclametekst die de naam en de kwaliteit van de producten combineerde: "Meer, Meest, Meester." Deze slogan heeft Meester landelijke bekendheid gegeven. Op de fabriekspijp stond de naam Meester.

Later kwamen ook andere industrieën tot ontwikkeling, zoals de Asphaltpapierfabriek Meyer en Bosch. De achterterreinen achter de bebouwing aan de Langstraat zijn onderdeel van industrie/winkels. De achterterreinen raakten langzaam volgebouwd. Daar stonden bijvoorbeeld gebouwen om voorraden op te slaan. Het pakhuis aan de kippenmarkt (monument) is daar een goed voorbeeld van.

De Nieuwendijk raakte ook langzaam bebouwd, evenals de Molenbelt ten zuiden van de molen, dat aanliep op de in 1868 aangelegde spoorlijn Deventer-Zwolle. Hierdoor werd het landgoed De Gelder van het dorp gescheiden. In 1913 is het oorspronkelijke huis afgebroken.

Ontwikkelingen twintigste eeuw

Ook in het dorp vonden nieuwe ontwikkelingen plaats. De industrie trok langzaam uit het dorp naar industrieterrein of elders. De inwoners van Wijhe waren blij toen in 1915 de slachterij van Gosschalk uit de Langstraat verdween, want met de hygiëne nam men het niet zo nauw. Het slachtafval werd her en der gedeponeerd en het bloedwater stroomde door de Langstraat naar Wijhezicht. Achter het bedrijf loosde men afvalwater uit de slachtplaats in een stilstaande poel. Het (drink)water haalde men uit de waterpompen in het dorp, onder meer achter de kerk en voor de in 1874 naast het postkantoor opgerichte Fröbelschool.

Gosschalk verhuisde net als de firma Meester naar een nieuwe fabriek aan de Stationsweg. De fabriek van Anton Hunink is inmiddels verdwenen, maar het in 1847 opgerichte Meester Wijhe B.V. bestaat elders nog als Stegeman Wijhe. De twee schoorstenen met opschrift zijn inmiddels gesloopt en daarmee is voor Wijhe een belangrijk beeldmerk verloren gegaan.

In het centrum van Wijjhe was ook een melksalon gevestigd.

Een worstemakery in 1923, zoals er in Wijjhe ook enkele geweest zijn.

Zicht door de Langstraat op de molen in 1938. De meeste panden zijn nog niet door luifel in onder en boven gescheiden. De straat is bekleed met een middenstrook van klinkers. Links en rechts zijn nog stoepen en kelderlichten zichtbaar (HCO).

Op historische foto's is te zien dat de Langstraat veel bochtiger heeft gelopen. Opgebouwd uit een 'paardenpad' van harde klinkers met aan weerszijden stoepen (met stoepkettingen en kelderluiken) en bomen. Deze bochten zijn recht getrokken bij het verwijderen van de stoepen. Ook zijn de meeste bomen (leilinden) uit het straatbeeld verdwenen, hoewel deze op enkele plekken weer zijn teruggeplant.

De oude pastorie is in 1936 gesloopt. De nieuwe pastorie is gebouwd door gemeentearchitect A. Smit (* 1886). In de jaren vijftig en zestig zijn enkele panden gesloopt en zijn er (twee panden) brede liggende volumes voor in de plaats gebouwd, waaronder de HEMA en het pand op de hoek van de Kerkstraat met Marktplein, het kappershuis. In de jaren zeventig was een zogenaamde luifeltjessubsidie beschikbaar voor het aanbrengen van luifels bij winkels. Hierdoor is er op een aantal plaatsen een scheiding ontstaan tussen boven (wonen) en onder (winkel). Deze scheiding is er van oorsprong niet geweest, op historische foto's zijn de gevels als één geheel te zien.

Zicht door de Langstraat op de molen anno 2015. Op veel plaatsen zijn luifels aangebracht. De stoepen zijn verdwenen en de straat is ingericht als gedeelde openbare ruimte (shared-space).

De kadastrale kaart van 1880 (met dank aan de Historische Vereniging Wijhe).

2. GEZAMENLIJKE WAARDEN

Voor de aanwijzing van beschermde gezichten zijn waarderingscriteria uitgewerkt. Onderscheiden worden cultuurhistorische waarde, historisch-ruimtelijke of stedenbouwkundige waarde, situationele waarde, gaafheid of herkenbaarheid en zeldzaamheid. Als verzamelterm wordt vaak alleen cultuurhistorische waarde gehanteerd. Deze waarden zijn op bijgevoegde waardekaart weergegeven en hieronder gedetailleerder omschreven, zodat duidelijk wordt hoe de waarden zich ruimtelijk manifesteren en wat precies de kenmerkende elementen zijn. In de analyse worden historische kenmerken betrokken als opvallende oriëntatiepunten, beeldbepalende panden, het stratenpatroon, het rooilijnbeloop, de bouwmassa, dakvormen, beplanting, tuinen, pleinen en zichtlijnen.

Waar kijken we naar?

- stedenbouwkundige structuren (inrichting, loopstraten en stegen, zichtlijnen)
- openbare ruimte (bestrating, groenaanleg, straatmeubilair)
- archeologie
- bebouwing (vooral gevels en gevelwanden)
- cultuur (verhalen)

Wat is opgevallen?

Wijhe kent een gaaf, compact dorpscentrum met veel historische bebouwing en een eeuwenoud stratenpatroon.

Structuur

De kern van Wijhe heeft een lange ontstaansgeschiedenis, ook al in de voorchristelijke tijd, op een hoge stroomrug. De hoge stroomrug is nog goed zichtbaar als je door de Langstraat loopt en de zijstraten inkijkt. Duidelijk tekent de Langstraat zich af als hoofdstraat. Deze ver-

hoogde straat loopt in noord-zuidrichting langs de kerk. De eeuwenoude kerk ligt centraal in het dorp. De relatie met de IJssel is nog duidelijk terug te zien in het oude stratenpatroon (de Kerkstraat die afbuigt als De Jakke naar de Veerstraat).

De Langstraat en de Kerkstraat worden gekenmerkt door onregelmatige bebouwing met diepe percelen/ tuinen erachter (Achter de Hoven) en iets kleinschaliger bebouwing aan de noordwestzijde.

De achterterreinen zijn vaak via een steeg of een achterrommetje bereikbaar waardoor een deel van de Langstraat en de Kerkstraat uit 'losse' panden bestaan. Stegen en doorsteekjes zijn niet alleen handig als korte verbinding naar de hoofdstraten, maar bieden ook doorkijkjes op de achterterrein en zelfs de achtergevels van de panden aan de hoofdstraten.

Zichtlijnen

- Zicht vanaf het balkon villa Wijhezicht door de Langstraat op de molen en vice versa.
- Zichtlijn naar de kerk, vanaf Achter de Hoven en vice versa een doorkijkje naar het lager gelegen deel.
- Zichtlijn naar de kerk vanaf de Gelder (Torenstraat) en vice versa.
- Zicht op achtergevels van panden aan de Langstraat vanaf de Kerkstraat

Groen

- Tuin pastorie en kastanjeboom
- Bomen rond kerk en kerkplein
- Een enkele open plek aan de Langstraat en Kerkstraat
- nieuw aangeplante leilinden Langstraat
- Diepe tuinen achter Kerkstraat
- 'nieuwe' openplek Langstraat

Cultuurhistorie - zichtbare verhalen

De Langstraat en de Kerkstraat kennen een historische mix van nering en bewoning. De van oudsher aanwezige combinatie van wonen en industrie/winkels is in de Langstraat nog altijd en is ook zichtbaar in het straatbeeld.

Van oudsher zijn in Wijhe veel smederijen gevestigd, veel slachterijen en andere met vee verbonden ambachten en neringen. Kelderlichten duiden tegenwoordig nog op de aanwezigheid van voormalige pekelkelders.

Ook de aanwezigheid van een koeienmarkt, varkensmarkt en kippenmarkt hing met de veeteelt en vleesindustrie samen. Er wordt veel waarde gehecht aan de (soms moderne) markeringen van en verwijzingen in het plaveisel naar historische plekken, functies en gebeurtenissen, zoals de ossenkop in het plaveisel bij de joodse slager en paalgaten afgedekt met ijzeren dekseltjes waar de palen voor de veemarkt in gezet konden worden. Even verderop was de varkensmarkt. Een nieuwe pomp markeert de plek waar iedereen vroeger drinkwater moest halen.

Bebouwing

Het karakter van de Langstraat en Kerkstraat: de afwisseling in dakvormen, goothoogtes, de afwerking goten en winkelpuien is heel kenmerkend. Dat geldt ook voor de panden die er misschien minder fraai bij staan. Er wordt veel waarde gehecht aan de authentieke uitstraling van een aantal gevels en de historische afwisseling van gevels en gevelreeksen.

Gevelwanden

Van waarde is de variatie, verscheidenheid en kleinschaligheid. De gevels hebben een authentieke uitstraling en vormen een waardevolle aaneengesloten gevelwand.

- Langstraat 2 t/m 24 - Afwisseling in dakvorm, afwerking goten, kleinschaligheid en diversiteit in architectuur.
- Langstraat 46 t/m 64 - details in de gevels, gevelkunst, tegelfront op plekken waar waarschijnlijk een winkel in etenswaar gevestigd was zoals een slagerij, visboer of kruidenier (voor de hygiëne).
- Nieuwendijk 5 t/m 9 en 2, 4.

Authentieke gevels

- Kerkstraat 1 - voormalig raadhuis
- Kerkstraat 8 - directeurswoning vleesfabriek
- Kerkstraat 12 - oude schoolmeesterswoning

Gezamenlijke waarden historisch hart, ingetekend op de kadastrale kaart.

- Kerkstraat 32 - pand oudheidkamer, sterk beeldbepalend voor het marktplein
- Langstraat 19 - exportslagerij van joodse familie.
- Langstraat 21 - woonhuis , vroegere drogisterij
- Langstraat 22 - directeurswoning
- Langstraat 25 - voormalig catechisatielokaal met oude schuur
- Langstraat 27 - voormalige pastorie
- Langstraat 29 - 't Langhuus, gevel in combinatie met leilinden
- Langstraat 40 - voormalig klokkenmuseum, nu weer luiken aanwezig
- Langstraat 43 - pand Schippers (Primera)
- Langstraat 45 - pand Naaldboetiek met Jugendstil tegels
- Langstraat 47
- Langstraat 77
- Langstraat 79
- Langstraat 80 - opvallend, klein pandje met zware gevel
- Oranjelaan - de Drie Zwaantjes
- De Jakke 1 - smederij 1814 met molensteen in stoep
- Molenbelt - molen en omliggende woningen in authentieke vorm

Gebouwen met een verhaal

- Kerkstraat 1 - voormalig raadhuis met naastgelegen kroeg die via een tussendeur met elkaar verbonden waren. Zo kon je na het werk binnendoor naar de kroeg.
- Langstraat 27 - voormalige pastorie, gebouwd in 1934 door gemeentearchitect A. Smit (* 1886). De oude pastorie is in 1936 gesloopt.
- Langstraat 33 - het Oranjehotel is van grote cultuurhistorische betekenis als onderkomen van de vele handelaren op doorreis, onderduikers in WO II.
- Langstraat 54 - is van oudsher de locatie van een (hoef)smid. De nieuwe functie van fietsenmaker sluit daar mooi op aan.
- Langstraat 77 - vermoedelijk was dit een oude stadsboerderij is. De gevel is later opgehoogd.

Zijgevels hoekpanden o.a.

- Langstraat 40 "Achterom 42" met hoeksteen
- Langstraat 58
- Langstraat 59 - voormalige bakkerij (Kippenmarkt)
- Langstraat 29 - Langhuus (gereconstrueerd)
- Langstraat 25 - catechisatielokaal

Begrenzing

De begrenzing van het gebied koppelen aan oude structuren:

- De molen op een verhoging aan de zuidkant van de Langstraat begrensd lange tijd de dorpskern. De bebouwing langs de Molenbelt net voorbij de Molen is ontstaan in de tweede helft van de negentiende eeuw en maakt ook deel uit van de dorpsbebouwing
- De Kippenmarkt, vormde van oudsher de oostelijke grens met buitengebied.
- Het Schelmspad hoort ook bij de oudste structuur en staat al aangegeven op de kadastrale kaart 1811-1832.
- Via De Jakke gaat de Kerkstraat over in de Veerstraat.
- Een deel van de bebouwing aan de Oranjelaan, waaronder de Drie Zwaantjes en de panden richting de Nieuwendijk en het Schelmspad zijn beeldbepalend en horen ook bij de oudste structuur.

Al beschermd

Archeologie

De historische kern van Wijhe heeft een hoge archeologische verwachting op resten van een dorpskern of historische elementen. Van bijvoorbeeld oude hoeven en oude erven is bekend dat deze vaak voorgangers hebben gehad die dateren uit de middeleeuwen. Daarnaast betreft het de locaties van molens en kerken.

Rijksmonumenten

- Kerkstraat 15 - kerk
- Langstraat 48-50 - De Waag met de sluitsteen 1860
- Molenbelt 1 - de molen

Gemeentelijke monumenten

- Langstraat 29 - Het Herv. catechisatiegebouw is een eenvoudig neorenaissance pand uit 1910 met een trapgevel boven de ingang.
- Langstraat 45
- Langstraat 79 - Het gepleisterde dwarse woonhuis met hoogopgaand middenrisaliet heeft in de zijgevel de ankers van het jaartal 1768.
- Langstraat 80 - woonwinkelpand eerste kwart twintigste eeuw
- Kerkstraat 1 - Het voorm. raadhuis is hoekpand in neorenaissancestijl, met aan beide zijden een trapgevel. Het werd in 1913 gebouwd ter vervanging van het raadhuis uit 1866. Nu biedt het onderdak aan de bibliotheek.
- Kerkstraat 32-32a-34 - neoclassicistisch van vorm en werd omstreeks 1880 gebouwd als woonhuis annex vleeswarenfabriek.
- Kippenmarkt (ongenummerd, achter Langstraat 57a) - voormalig pakhuis
- Schelmspad (ongenummerd)

Zicht op het koor van de kerk.

3. ADVIES

De historische structuur vormt de kern van Wijhe. Een structurele aantasting daarvan heeft onmiddellijke gevolgen voor het woon- en leefgenot. De combinatie van bijzondere eigenschappen geeft dit gebied een eigen karakter en dat geeft aanleiding om vast te stellen welke ruimte hier is voor transformatie. Het is zeker niet de bedoeling om alleen maar te conserveren. De kern van Wijhe is geen openluchtmuseum. Het dorpshart moet vitaal blijven. Maar er kunnen wel duidelijke richtlijnen vastgesteld worden die in het geval van voorgenomen ingrepen dienen te worden nageleefd. Deze richtlijnen komen voort uit voornoemde gedeelde waarden en zijn van belang voor de actoren in het gebied.

Draagvlak en betrokkenheid

De leidraad bij toekomstige ontwikkelingen moet altijd zijn dat het historisch gegroeide en harmonisch samenspel tussen natuurlijke, landschappelijke, stedenbouwkundige en architectonische elementen in tact blijft. Dat is geen gemakkelijke opgave en heeft alleen kans van slagen als gemeente, bewoners, ondernemers en gebruikers dit wensbeeld onderschrijven en vervolgens met elkaar eensgezind en voortvarend aan de slag gaan.

Een (be)leefbaar historisch hart is niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente. Ook de bewoners, ondernemers en gebruikers kunnen hierin een belangrijke rol vervullen.

Voor een goede omgang met het historische hart zijn de volgende zaken van belang

- ontwikkelen van begrip
- uitdragen van kennis
- bieden van inspiratie

Beleid

In de laatste fase van het project kan de gemeentelijke ambitie worden geformuleerd en het beleid worden gedefinieerd. Er zijn verschillende manieren om

maatregelen en afspraken te regelen die daarbij kunnen helpen:

- gemeente als afwezige: doen 'we' zelf
- gemeente als partner: doen 'we' samen
- gemeente als overheid: doet de gemeente voor 'ons'

Zonder gemeente

Een aantal zaken kunnen door bewoners, ondernemers en gebruikers zelf geregeld worden. Zo is zijn verschillende privétuinen als belangrijke groenelementen genoemd. Het is aan de bewoners en gebruikers of en hoe zij met hun tuin om willen gaan.

Reclamebeleid

In overleg met de Algemene Ondernemersvereniging kunnen afspraken gemaakt worden over de mate van uitstalling op straat van winkeliers en andere ondernemers.

Met gemeente

Eventueel kunnen in overleg met de gemeente beleidsmaatregelen getroffen worden voor een reclamebeleid. Ook hier zijn de vastgestelde waarden steeds het uitgangspunt, waarbij tegelijk goed gelet wordt op het verschil tussen tijdelijke manifestaties en permanente voorzieningen.

Als een groene openbare ruimte van belang is, hoort daar geen overaad aan stoepborden bij.

Als de groene ruimten in het plangebied als waardevol worden gezien, moeten ze door de eigenaren als groen worden onderhouden en zou het bestemmingsplan ze als open ruimte (of tuin) moeten benoemen.

Voor de gevelwanden van de straat is het denkbaar een gevelwandtekening te maken, die de verbeteringen laat zien die aan gevels kunnen worden aangebracht. Daarbij gaat het om luifels, reclamebanden en de relatie tussen 'boven' en 'onder' in het algemeen. Zo'n perspectief inspireert en geeft een richtsnoer voor de lange termijn, wanneer eigenaren ingrepen doen aan e (winkel)panelen in het historisch hart.

Als doorzichten van belang zijn, moeten ze niet met reclame, verlichting, bebording, etc. worden dichtgezet: een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor gemeente en bewoners/ondernemers.

Het straatmeubilair kan beter aansluiten bij de sfeer en vooral de (kleine) maat en schaal van de bebouwing. Het wordt aangeschaft, geplaatst en onderhouden in goed overleg.

De ligging van de kerk in de Langstraat en het hoogteverschil van het kerkplein kunnen mogelijk in de toekomst beter beleefbaar worden door een andere inrichting, die meer gebaseerd is op de historische inrichting (zie afbeelding op pagina 10). Daarbij is ook het gebruik van de pleinruimte en de relatie van de Langstraat met de kerpleinruimte / De Jakke voor verbetering vatbaar.

Door gemeente

De waarderingskaart op pagina 16 is een goede leidraad om het ruimtelijke beleid op af te stemmen. De waarden kunnen worden doorvertaald naar juridische stappen in:

- bestemmingsplan
- welstandsbeleid
- erfgoedbeleid

Bestemmingsplan

Het hele plangebied kan aangemerkt worden als 'cultuurhistorisch waardevol', waaraan je een omgevingsvergunning voor slopen, ter handhaving of bescherming van een overeenkomstig het bestemmingsplan verwezenlijkte bestemming koppelt. Hieraan wordt de voorwaarde gekoppeld dat aan de omgevingsvergunning voor sloop uitsluitend wordt verleend bij nieuwbouwplannen die refereren aan de cultuurhistorie: hoofdvolume, rooilijn, goothogte, kapvorm, etc.

Opnemen in Bestemmingsplan /Omgevingsplan als cultuurhistorisch waardevolle structuur (dubbelbestemming):

- Langstraat
- Kerkstraat

In een dorp heeft iedereen elkaar nodig, ook waar het gevels, dakranden en hemelwaterafvoer betreft.

- kerkhof = de open ruimte rond de kerk
- steegjes en doorgangen
- De Jakke
- Schelmspad
- Achter de Hoven - noordelijke deel
- Kippenmarkt

Opnemen in Bestemmingsplan als waardevolle zichtlijnen (dubbelbestemming):

- Langstraat
- Torenstraat
- waardevolle zichtlijnen (zie waarderingskaart p.16)
- waardevolle steegjes (zie waarderingskaart p.16)

Opnemen in Bestemmingsplan als pand met cultuurhistorische waarde (dubbelbestemming)

- Kerkstraat 8
- Kerkstraat 18
- Langstraat 19
- Langstraat 21
- Langstraat 22
- Langstraat 27
- panden aan de Molenbelt (2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, zie waarderingskaart p.16)

Opnemen in Bestemmingsplan als cultuurhistorisch waardevolle ensemble (dubbelbestemming):

- gevelreeks Langstraat nr. 24 t/m eind bij plein
- gevelreeks Langstraat 46 t/m 64
- Nieuwendijk 5, 7, 9 – tot aan Schelmspad, ook aan de overkant (zie waarderingskaart p.16)

Controleer of de bepalende open ruimten, die als tuin zijn ingericht ook in het bestemmingsplan (Omgevingsplan) zijn geborgd en geef deze eventueel de (dubbelbestemming) waardevol groen mee.

De bomen op het Kerkhof, de kastanje voor de oude pastorie kunnen opgenomen worden als waardevolle bomen, waaraan een vergunningstelsel voor werken of werkzaamheden gekoppeld kan worden. De nieuw aangeplante leilinden kunnen de dubbelbestemming 'waardevolle groenstructuur' krijgen.

Pas eventueel de bestemming aan van de achterzijde van het pand Kerkstraat 1, opdat het kerkplein hier een passende hoek krijgt die het plein afsluit en de hoek markeert.

Bouwregels:

- ligging van de voorgevelrooilijn, gevarieerde rooilijn binnen een bepaalde marge
- ligging van de zijgevelrooilijn
- perceelsbreedte, historische percellering volgen
- aantal bouwlagen

- gevarieerde goothoogte binnen een bepaalde marge
- hoofdvorm vaststellen en daarmee de afwisseling in kaprichting en - vorm en nokrichting

Bij een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van deze regels als daardoor de karakteristieke kenmerken van het historisch hart niet onevenredig worden aangetast en er een (her)bouw plan ligt dat recht doet aan de cultuurhistorische waarden van het plangebied. Voordat een omgevingsvergunning wordt verleend, wint het bevoegd gezag advies in mij de dorpsbouwmeesters, een monumentendeskundige en mogelijk een (lid van) een monumentenraad- of commissie, waarin ook mensen uit een participatiegroep zitting kunnen nemen.

Welstandsnota

Sommige luifels verstoren de beleving van het pand. Je ervaart het pand niet meer als geheel. Bij toekomstige ontwikkeling kan een verbeterslag gemaakt worden. Sommige bebouwing past niet in de rest van het straatbeeld, zoals het pand van de HEMA, Langstraat 74 ('Apotheek') of het pand op de hoek van de Kerkstraat met Marktplein.

Criteria aanscherpen in Welstandsnota

- afwisselende bebouwing / beleving als individuele panden van nieuwe bebouwing
- sfeer bouwstijl, kleur en gevelindeling

Vervolg

De gemeente wil een faciliterende rol en eigen initiatief (burgerparticipatie) bevorderen. In de (be)leefbaarheid van het historisch hart kunnen bewoners, ondernemers en gebruikers een belangrijke rol vervullen. Met het vormen van een werkgroep met vertegenwoordigers uit de verschillende betrokkenen kan in de toekomst bekeken worden welke verdere stappen ondernomen kunnen om het historisch hart van Wijhe (nog) mooier en aantrekkelijker te maken.

Inspanningen en beleid Historisch Hart Wijhe

	bewoners beheer	gemeente beheer	gemeente beleid
uitsluiting	respectievelijk		A/PARV?
stoptipubliek	afsluiting		A/PARV/regionale participatie
recreatie	recreatie		welstandsbeleid/activiteiten
verkeersruimte	respectievelijk	trouwen (b) (h) (g) (o) (e) (i) (d)	
gebruiksruimte	onafhankelijk	onafhankelijk	omgevingsplan
houding/verhouding	onafhankelijk	inrichting/organisatie	omgevingsplan
stege/splaten	onafhankelijk		omgevingsplan
doelzichten	onafhankelijk	inrichting/organisatie	omgevingsplan
behouwstructuur/verval/verval			omgevingsplan
voorverval	instructie bij de berekening		omgevingsplan
gevelverval	instructie bij de berekening	gevelverval/bekleding/verval/verval	welstandsbeleid/activiteiten/omgevingsplan
functieaanpak	worrelende bedrijven		omgevingsplan

Welstandsbeleid/activiteiten	relatie boven/onder	samenstellende delen behouden	materialen en details behouden
gevelverval/bekleding	x x		
gevelverval/bekleding	x x	x x	
gevelverval/bekleding	x x	x x	x x

De terugliggende pastorie met groene tuin en waardevolle kastanjeboom.

Doorzichten, gevel en zijgevels spelen bij de beleving van de structuur een belangrijke rol.

De opvallende zichtlijn door de Langstraat op Wijhezicht en de andere kant op vanaf het balkon naar de molen.

Achter bepalende panden in het straatbeeld gaat vaak een cultuurhistorisch verhaal schuil, van gastvrijheid aan bezoekers en mensen op doorsreis, of aan onderduikers.

Belangrijke doorkijkjes en zichtassen vormen een verbindend elementen in het dorpshart.

De Kippenmarkt vormde de oostelijke grens van de dorpskern.

BIJLAGE 1 Werkatelier 1 - 29 april 2015

Inventarisatie waarden Langstraat/ Kerkstraat
In twee groepen hebben de deelnemers de volgende waarden aangewezen en benoemd:

Langstraat - noordelijke deel

1. De kern van Wijhe heeft een lange ontstaansgeschiedenis, ook al voor de Christelijke tijd. Op de plaats van de huidige kerk was al een heidense aanbiddingplek. De oudste plek van Wijhe.
2. In de Langstraat waren vooral kleine nerinkjes, ambachtslieden en andere bedrijfjes gevestigd. Wonen en werken lopen gemoedelijk door elkaar. Veel wonen boven winkels.
3. Gevel van 't Langhuus en zicht op de gevel vanaf de Kerkstraat. De gevel is door protest van burgers tegen sloop gespaard gebleven. De zijgevel is een reconstructie, maar wordt wel gewaardeerd.
4. De voormalige pastorie ligt een eind terug ten opzichte van de andere gevels waardoor een fraaie open ruimte is ontstaan. Opvallende en waardevolle kastanjeboom (is aangemerkt als monumentale boom) in combinatie met ligging van pastorie. De pastorie heeft een mooie ruime voortuin, die een van de weinige, waardevolle groene plekken vormt in het gebied.
5. nr. 25 - voormalig catechisatielokaal (nu kapperszaak) met erachter oude schuur, authentieke zijgevel, althans deels. Erlangs een steeg met recht van overpad. Wordt als waardevol ervaren dat je naar achteren kan – makkelijk toegankelijk.
6. nr. 21 - aardig winkelwoonhuis.
7. nr. 19 – voorheen exportslachterij van een joodse

familie. Het slachtafval liep over de straat naar de afvoer midden op de Langstraat. Dat zal behoorlijk gestonken hebben. De ossenkop in het plaveisel is aangebracht door de vorige uitbater "the Longhorn" en herinnert onbedoeld aan de vroegere functie.

8. Veel winkels hebben een tegelfront, waar waarschijnlijk een winkel in etenswaar gevestigd was zoals een slagerij, visboer of kruidenier (voor de hygiëne).
9. De rij bomen in de straat is weliswaar relatief jonge aanplant, maar is door historisch beeld ingegeven en wordt gewaardeerd.
10. In de jaren zeventig was er een zogenaamde luifeltjessubsidie voor het terugbrengen of aanbrengen van luifels bij winkels. Er zijn een aantal historische luifels en een aantal eigentijdse verschenen. De voorkeur van de groep gaat uit naar de historische, maar het belang van een luifel voor de winkels wordt zeker onderkend.
11. Karakter Langstraat: dakvormen, wisselingen, afwerking goten. Dit zie je goed terug bij de gevelreeks Langstraat 2 t/m 24. De gevels hebben een authentieke uitstraling en vormen waardevolle aaneengesloten gevelwand met kleinere pandjes: geleding/kleinschaligheid en diversiteit.
12. Het oude postkantoor gesloopt, nu nieuwbouw dat erop is geïnspireerd, met uitzondering van het terugliggende deel. Ernaast stond de fröbelschool met ervoor een dorpspomp.
13. Oranjelaan – de Drie Zwaantjes gevel authentiek.
14. Nieuwendijk 5, 7, 9 – bijna alle gevels hier zijn waardevol tot aan Schelmspad, ook aan de overkant.
15. Drie Zwaantjes aan plein + villa – Nieuwendijk (tot aan Schelmspad) ook betrekken bij gebied.

16. Zichtlijn dwars door Langstraat, helemaal vanaf het balkon van Wijhezicht ondanks bochten in de straat.
17. HEMA hier stond vroeger een smederij met links ernaast een dubbele woning, waarvan de achterste bereikbaar was via een smalle steeg.
18. De steen op de hoek bij de voormalige kapper, men weet de betekenis niet die eraan is gegeven, maar waarschijnlijk ter bescherming van de hoek tegen botsen met karren en auto's.
19. Het raadhuis met wapen van Wijhe en Overijssel nam een belangrijke plek in als het bestuurscentrum van de voormalige gemeente Wijhe. Hier werd ook getrouwd. De bibliotheek heeft haar onderkomen in voormalige raadzaal. Het café ernaast is al eeuwen oud – markante schoorsteen (een van de weinige?). Er was een directe verbinding met het café: je kon zo van het gemeentehuis de kroeg in lopen. De deur is er nog, maar de doorgang is al jaren niet meer in gebruik.

Kerkstraat

20. Kerkstraat: Is oudste deel van Wijhe. Nu vooral wonen, vroeger een mix van wonen en winkels
21. Hoek Kerkstraat - Langstraat authentieke gevel (wel een keer brand geweest), ooit klokkenmuseum. Wat opvallend is aan dit pand is dat hier de luiken zijn teruggbracht. Luiken zijn verder bijna nergens meer te vinden.
22. De Kerkstraat en aangrenzende straten waren ooit smaller. De tuin aan de Kerkstraat bestond ooit uit 2 winkelwoonhuizen (een ervan was Boers en Ras). In de tuin werd tijdens WOII de gemeentelijke administratie begraven.
23. De Jakke zou ook onderdeel van dorpsgezicht moeten zijn. Dit is belangrijk stuk van oude structuur van Wijhe.

De plek van de afgebroken school biedt nu een mooi zicht op de kerk en het hoogteverschil met de omgeving.

Het brede pand aan de Langstraat 77 heeft een authentieke gevel die ooit is opgehoogd.

De voormalige smidse en het aangrenzende De (kromme) Jakke horen ook in het dorpsgezicht thuis, respectievelijk als waardevolle gevel en als waardevolle structuur.

Een dichtgezet pad met recht van overgang en een afgebroken schuur zijn nu ingericht als waardevol groen in de Langstraat.

Steegjes bieden een achteromgang en een doorkijkje naar achterliggende, waardevolle panden.

Diepe tuinen achter de Kerkstraat tussen Achter de Hoven maken onderdeel uit van de historisch gegroeide structuur van de dorpskern.

24. Gevel en kap schoonheidssalon als fraai beeld.
25. Kromming in de straat geeft natuurlijke charme, beslotenheid. panden kleinschalig, afwisselend en charmant.
26. Vroeger woonde in huis met 1814 op gevel de smid die hier zijn smederij had.
27. nr. 8 was van Meester, vleeswarenfabriek begonnen.
28. nr. 12 is de oude schoolmeesterswoning. De school is gesloopt, maar biedt nu mooi zicht vanaf de hoogte naar de lager gelegen omgeving erachter.
29. Diepe tuinen aan de Kerkstraat geven een sterk groen karakter.
30. Kerkhof (begraafplaats) moeilijk herkenbaar ondanks de bomen die langs het kerkhof geplaatst zijn. Het stenen muurtje om de kerk heeft waarde in gebruik (ijsje eten), maar vroeger was het achterliggende kerkhof beter begaanbaar en betrokken bij het straatbeeld.
31. Aan weerszijden van kerk heb je doorkijk op de Kerkstraat, waardevolle ruimte rondom de kerk (vroeger begraafplaats) met waardevolle bomen op het kerkplein en rond het kerkhof.
32. Nieuwe pomp markeert de plek waar men vroeger drinkwater moest halen.
33. Brandspuithuisje. Het blijft een raadsel waarom dit huisje nr. 2 draagt, terwijl er geen huisje 1 (meer?) is.
34. Paalgaten afgedekt met ijzeren dekseltjes waar de palen voor de veemarkt in gezet konden worden. Even verderop was de varkensmarkt. De locatie van de markt is enkele keren verplaatst.
35. Pand van de Oudheidkamer is gebouwd als slagerij, ziet (zag) er zeer voornaam uit. Het pand is bepalend voor het marktplein.
36. Het plein was de plek waar vroeger alles samenkwam (veemarkt, evenementen, bevrijdingsfeesten, muzikant stond ook eerst hier, is verplaatst, plein ademt nu sfeer uit van 'achterkanten')
37. Bij de Kerkstraat 42. Leuk dat je vanuit dit deel van de Kerkstraat op de achtergevels van de Langstraat kunt kijken.
- Langstraat - zuidelijke deel**
38. Kroeg "peerdestal" had vroeger een lemen vloer en reed je er zo naar binnen.
39. Oranjehotel is van grote betekenis, veel verhalen uit WOII (onderduikers). Bovenkant is nog authentiek. Is danbouw achter Oranjehotel origineel? (Torenstraat)
40. Zichtlijn vanaf de Gelder op de kerk (Torenstraat). Aan de Langstraat stonden voorheen 2 pandjes, die zijn gesloopt ten behoeve van een doorbraak naar de Torenstraat. Met de doorbraak is een mooie zichtlijn ontstaan naar achterliggende, lager gelegen gebied.
41. De zijgevel van hoekpand Kerkstraat - Langstraat (t.o. nr. 43) is nog heel authentiek. Vermoedelijk is dit een oude stadsboerderij.
42. De gevels vanaf de waag t/m 64 zijn redelijk authentiek en vormen een mooie gevelwand met kleinere pandjes: geleding/ kleinschaligheid en diversiteit van serie pandjes.
43. Pand Schippers Langstraat 43 (nu Primera) en Langstraat 53 (Naaldboetiek): mooie architectuur, bijzondere topgevel, tegeltjes, gevelkunst. nr. 45 is een fraai pand met jugendstiltegels en is gemeentelijk monument.
44. Tussen nr. 53 en 59 mooie steeg met bestrating (wat is er in het plaveisel aangebracht?). Door de steeg zicht op mooi pand met ernaast een origineel pakhuis dat is aangewezen als gemeentelijk monument. De Kippenmarkt was van oudsher de grens met buitengebied, hoogteverschil.
45. Zijgevel bakkerij (aan steegje richting de Kippenmarkt) is nog fraai.
46. Groen tegenover apotheek was vroeger een pad naar de kippenmarkt. Ernaast stond een schuur. Een van de weinige open plekken (tuin) aan de Langstraat (geeft lucht, groen).
47. Vleeswarenfabriek Hunnink, ernaast een open plek, was toen ook al zo. nummer 79 is oude directeurswoning vleesfabriek, in originele staat
48. Langstraat 80 opvallend, klein pandje met mooie, zware gevel (is gemeentelijk monument).
49. Bij de molen, mooie plek, zicht op Molenstraat met mooie bomen: bestrating, nieuwer groen, verlichting is goed passend. Hier zou de grens van plangebied opgerekt moeten worden: molen + 1e paar woningen aan de Molenbelt ook erbij betrekken. Daar staan originele woningen. Onderdeel van looplijn van haven naar centrum. (eventueel ook woning naast de molen?)
50. Zichtlijn vanaf de Langstraat op de molen (deels verstoord door vlaggen van de Boni). Hetzelfde doet zich voor bij de Albert Hein aan de noordkant.

BIBLIOGRAFIE

Bronnen

HCO - beeldbank

Baac, *Gemeente Olst-Wijhe Archeologische inventarisatie, beleidsadvies- en verwachtingskaart*, (rapport V-09.0156)
15 februari 2011

Historische Vereniging Wijhe

Literatuur

Dijk, Henk & Aart **van Beek** (e.a.), *De Nicolaaskerk in Wijhe, een reis door de tijd*, Wijhe 2014

Stenvert, Ronald, *Monumenten in Nederland. Overijssel*, Zwolle 1998

Websites

<http://www.regiocanons.nl/overijssel/salland/wijhe>

COLOFON

Opdrachtgever: gemeente Olst-Wijhe

Samenstelling: drs. Mascha van Damme & Marlies
Terpstra

Redactie Dirk Baalman

Datum: 11 december 2015

Team AtelierOverijssel

Mascha van Damme, Tamara Ekamper, Bart Buijs en Dirk Baalman (Het Oversticht) en Eibert Jongsma (Landschap Overijssel)

Deelnemers werkatelier

Freerk Kunst, Gerard Nanninga, Herman Thoben, Gerrit Boomgaard, Jan van 't Land, Tiny Bergevoet, Anton Kleine-Schaars, Jet Bourquin, Nelly Kleinhuis.

Met dank aan

Historische Vereniging Wijhe

H E T O V E R S T I C H T

